

ПРАЦЯГ ЛЕГЕНДЫ

РАСКРЫТЫ НОВЫЯ СТАРОНКІ ЗАСЛАЎСКОЙ АБАРОНЫ

А. І. БЯЛОУ В. В. ФЯДУЛА В. А. КРЫЛОУ Р. Т. ГУЛЬ

6 лютага і 5 сакавіка гэтага года «Літаратура і мастацтва» расказвала аб пошуках удзельнікаў абароны Заслаўя ў першыя дні Вялікай Айчыннай вайны. Аб гэтым падзвігу савецкіх воінаў хадзілі легенды. Але легенда легенда, а народы, гісторыі трэба ісціна. І пошукі працягваліся. Шукалі удзельнікаў абароны, якія засталіся ў жывых, збіралі дакументы. У гэтай належаў справе вялікую дапамогу аказалі работнікі архіваў Міністэрства абароны СССР, Цэнтральнага музея Савецкай Арміі, Цэнтральнага музея пераможцаў вайны СССР. Самі ўспаміны падзяліліся былі камандзір 64-й стралковай дывізіі генерал-маёр у адстаўцы С. Іўлеў, начальнік штаба гэтага дывізіі палкоўнік у адстаўцы В. Бельшэў, начальнік штаба 219-га гаўбчынага артылерыйскага палка, член рэдакцыі гістарычных навуковых палкоўнік Г. Бурназян, камандзір 108-й стралковай дывізіі генерал-маёр у адстаўцы А. Маўрычаў, прапаршчыкі — падпалкоўнік запasu В. В. Фядулаў, маёр запasu В. А. Крылоў, старшы лейтэнант запasu Р. Т. Гуль, капітан запasu В. І. Радкоў, старшына запasu Н. Д. Рубанаў і многія іншыя... Карціну баю за Заслаўя ў канцы чэрвеня 1941 года ўдалося ўзнавіць больш дакладна.

але не даможа паспеху. Ён паведаміў аб гэтым па тэлефоне палкоўніку Іўлеву і папрасіў падмацавання. Выслало на дапамогу трэці батальён — адказаў Іўлеў. — Майце на ўвазе, што намота гішэ не абстраляны. Зноў заваяваў жорсткі вулічны бой. За зямляным валам калы парывы засета вольная група гітлераўцаў. Яны шыкавалі агнём стрэльваў і пішчыных баяноў. Контратака захлбнула. Тады Бялоў вырабавяў наперад, патхніючы сваім прыкладам воінаў. Ужо каля самага землянога вала аўтаматная чарга прышла гурды храбрага камандзіра. Ворага білі шыком і прыкладам, даганялі кудлю і гранатамі, помсчычы за пагубу любімага камандзіра. Падпалкоўнік Бялоў пахавалі потым на ўзлеску (па ўспамінах палкоўніка Бельшэва), але магіла яго дагэтуль не выяўлена.

У Заслаўі доўга ўтрыманне не ўдалося. 27 чэрвеня рэшткі батальёна адшлі ў лес на ўсход ад горада.

Яшчэ раніцай 25 чэрвеня да Заслаўя адшлі другія рэшткі, а пачынаў і патам паграніцаваў 16-га Дзяржынскага пагранатрада. Яны наступілі ў разьмяшчэнне пачынаючы 11-га вясняна-ліпенскага сцяда паграніцы НКВС маёра Собалева.

Собалеў пасля нарады са сваімі камандзірамі прыняў рашэнне абараняць склады да апошняга патрона, раздаваць снарады, патроны і зброю ўсім часцам, якія будуць праходзіць паблізу. Будавалі абарону ўсе — асабовы састаў 11-га сцяда, міжаружонны артылерыйска-ружонны майстары НКВС, завод аховы 1-га Беларускага палка НКВС, партыйна-намамоленскія актывісты Заслаўя (у ліку апошніх былі загадчык Дома культуры Ягораў і камсамолец Міша Дворнін). На паўночна-ўсходнюю ускраіну горада было высунута баявое ахраненне на чале з арданосцам, удзельнікам фінскай кампаніі старшым сержантам Носавым. Байцы Носава і ўступілі першымі ў бой з танкеткамі і бронетранспартамі ворага. Ім дапамагала батэра знішчальна-процыватаннавага дывізіёна капітана Катлярова. У гэтым пярэньм былі знішчаны і наўдзёўна, але гітлераўцы былі спынены. На паўднёвай ускраіне заслаўскіх могілак немцы таксама накінуліся на добра арганізаваную абарону і адкінуліся назад. Тут сталі насмерць баіцца 11-га сцяда. Лева фланг абаранялі партыянікі. Камандоўца імі спачатку капітан Ломцёў, а потым пачынаючы пятай паграніцаваў лейтэнант Міхаіл Трыгубаў.

У другой палове дня 27 чэрвеня пазіцыя пагранічнага атакаваў батальён фашысцкіх вельсіднастаў-аўтаматчыкаў. Шчыльным агнём іх прымуслі адзетым, а потым і адкінулі назад. Пад вечар дзевяць фашысцкіх танкаў і звыш 150 аўтаматчыкаў зноў рушылі на могілкі. Па танках прамой наводнай пачала біць адзіная ў атрадзе супраціўная гармата. Ёю камандоўцаў старшы лейтэнант В. В. Фядулаў, начальнік артылерыі. Не было прычэлу. Наводзілі па каналу стала. Агнём гарматы і кулямётаў ўдалося адрозіць аўтаматчыкаў ад танкаў, але танкі не спыняліся. Маёру Собалева далішы аб гэтым старшы лейтэнант В. А. Крылоў, які ўладнаваў на воданепарнай вежы і наглядзе. Па палым тэлефоне на станицю Беларусь панёсся загад. Там стаў бронепоезд. Праз некалькі мінуўтаў па ворагу ударылі яго магучыя гарматы. І танкі, і гітлераўцы замінуліся, не знаходзячы выйсця.

Наступіў чарговы зашпак. За гадзіну пачынаў лейтэнант Трыгубаў загадаў старшым Міронаву, старшаму сержанту Навумаў і намесніку палітрука Панамароў разведць станицю на Заслаўя. Горд быў у дыме і агні. Вуліцы пустыняны, у воннах ні агеньчыка. На адной з вуліц разведчыкі ўбачылі два фашысцкія танкі і калі іх танкістаў. Немцы забяўлялі, страляючы з кулямётаў па татах і падальваючы іх адну за адной.

— Рана смяецца, гадзі! — Навумаў шпурнуў пад танк звязку гранат, Панамароў — другую, а Міронаў ударыў з аўтамата. Потым паллелі гранаты яшчэ і ў адкрытыя люкі. Абедзве машыны ахапіла палымі. Разведчыкі сабралі аўтаматы танкістаў і зніклі.

Гадзіны праз дзе яны дакладвалі Трыгубаў: — На ўсходняй ускраіне спыніўся танкавы батальён гітлераўцаў. Недалёка ад іх — аўтаматчыкі. Па шасе на Мінск рухаюцца матарызаваныя калоны.

Здавалася, фашысты змырыліся, што ў іх тыле засталіся нашы воіны. Але вопытны камандзір пагранічнік ведаў, што гэта не так. І рыхтаваў байцоў да новых баёў. На дзясіку 28-га чэрвеня пачаўся новы штурм пазіцыі пагранічнага. Яму напярэднічалі агонь артылерыйска-мінамётна-і аскольваў наўсёя на палатушы В. І. Радкоў, дастаўляючы на пазіцыю боепрыпасы, снаваў на матанік, ажыццяўляючы сувязь, старшы лейтэнант В. А. Крылоў, старшы тэхнік-лейтэнант Р. Т. Гуль не спыняў страчыць са снаваўной зенітна-кулямётнай устаноўкі, і воль адзін «юнкерс» задымў, урэзаўся ў буйбачное поле.

Разрывам снарада быў забіты лейтэнант Трыгубаў. Яго беражліва падхвілі на руку кулямётчык Васіль Дземчанка, але ратаваць камандзіра было ўжо позна.

І воль зноў палелі гітлераўцы. Камандоўцаў групы левага флангу стаў малады палітрук А. К. Агафонаў. Ужо не было ў жылых начальніцкаў застаў Сяўрычана, Топчы і многіх іншых камандзіраў.

Воіны мужна абаранялі пазіцыю ля складаў да апошняга дыхаання. Воль куля раздала руку намуністу Навумаў, але ён, аслываючы боль, працягваў зараджаць вінтоў і дыскі кулямётаў. Кончыліся кулямётныя стужкі і камсамольцаў Дземчанкі, Задарожнага, Вілнога. Сталі адзівацца гранатамі.

Складу вырабанаў было знішчаны. Частина байцоў і камандзіраў маёра Собалева пайшла на злучэнне са сваімі пагранатрадам. Апошнімі пакладзі склаў В. В. Фядулаў, капітан Кушнір, Трыгубаў, старшы сержант Яўмен Падчэка і 16-гадовае камсамолец Міша Дворнін. Перад гэтым яны аблілі памінае бонізам і маўтам і падпалілі. У адной з груп адступіў на ўсход і кулямётчык Васіль Дземчанка. Яго шлях потым размыўся з пагранатрадам. Ён будзе змаганца ў складзе танкавага дэсанта разам з гвардыяй генерала Каткова. Яшчэ не раз з лхвой адзівацца з фашыстамі за горны неабуюнага 1941 года, за смерць лейтэнанта Трыгубава і іншых таварышаў на зброі, за знішчаныя пагранічныя заставы і разбураныя беларускія гарады. Грозы лік яго помсты ўжо і канцу сорака першага года ўзрадзе да 200 знішчаных гітлераўцаў.

Так змагаліся з ворагам мужныя савецкія воіны, пра бесмяртны падзвіг якіх стала вядома больш, чым праз чвэрць стагоддзя.

М. АКАЛОВІЧ, І. КАШКЕВІЧ.

ТОНЫ І ФАРБЫ БЕЛАРУСІ

МІХАІЛУ ДАУГЯЛУ — 60 ГАДОУ

Калі так можна сказаць, галоўныя героі творчасці Міхаіла Даўгялы — Міншчына, Лагойшчына. Тут напісаны ім найбольш пранікнёныя пейзажы, у якіх ажываюць тоны і фарбы роднай Беларусі.

М. Даўгяла — прадстаўнік старога пакалення жыццёвага навага-рэспублікі; выхаванец Віцебскага мастацкага тэхнікума, дзе вучыўся ў М. Эндэ, Ф. Фотга, М. Карзіна, В. Волкава.

Асноўная творчая праца мастака працякае ў Мінску, дзе ён жыве з трыццаціх гадоў і адкуль часта выязджае з эцюдамі ў шматлікія падарожжы па рэспубліцы — дзеля збору матэрыялу для сваіх палатноў.

На пачатку творчага шляху М. Даўгяла быў схільны да сюжэтных і тэматычных карцінаў. Так, ужо ў 1932 годзе на V Усебеларускай выставе выяўленага мастацтва ён паказаў карціну «Дзіцячя плячюка ў калгасе». У 1935—1937 гадах мастак пісаў і паказвае на рэспубліканскіх выстаўках карціны «Аршты сялян у Польшчы», «Абед у калгасе», «Сенажыць». Але ўжо творчым пошукам стаў зямляны пейзаж, які пазней выйшаў на першы план. Пейзажы М. Даўгялы

«Перад навалніцай» і «Восеня» былі паказаны на выстаўцы ў Маскве ў час першай Дзяржаўнай Беларускай літаратуры і мастацтва. Пазней Вялікай Айчыннай вайны перарвалі творчую працу мастака. У першыя пасляваенныя гады ён пісаў кампазіцыю «Падполны райком», шматлікія пейзажы-карціны — «Уборка ўрадкава», «Торфа-распрацоўка», «Вясна», «Раніца», «Апошні снег», «Калгасны статак», «Зіма», «Мінск будучыца» і іншыя.

Пазней роднай беларускай прыроды, сённяшняе аблічча Беларусі найбольш пераканаўча перададзены М. Даўгялам у такіх работах, як карціна-пейзаж «Калгасны двор», пейзажы «Перад навалніцай», «Лагойскія дэлі», «Пачатак вясны», «Зіма», «Лясныя дэлі», «Кар'ер». Гэтыя палатны сведчаць пра ўзабачэнне жыццёвай палітры мастака, у аснове сваёй мажорнай, малаўнічай.

Пэўнае месца ў творчасці М. Даўгялы займае таксама партрэт. Да ўдач з гэтым жанры можна аднесці «Партрэт дзяўчынкі», «Дзяўчынку з кветкамі».

Парэўкоўваючы больш ранія творчыя мастацтва з больш познімі, уважліва пераканавацца, што мастацтва яго расце. Пра гэта сведчыць і такая яго работа апош-

яга часу, як серыя пейзажаў, напісаных на радзіме вялікага песьняра Беларускага народа Янкі Купалы, а таксама сёлетнія вясевыя яго пейзажы, выразаныя на кампазіцыі, па дэкаратыўных вартасцях.

Сёння мастаку спяўаюцца 60 гадоў. Ён працуе многа і натхнёна.

І творы яго красамоўна сведчаць аб тым, колкі цікавага можа зрабіць мастак, калі творчасць яго жыццё пачуцця савецкага патрыятызму, пачуцця сучаснага велічных здзяйсненняў нашага савецкага народа.

Б. СОМАУ.

ВІЦЕБСКІЯ АКВАРЭЛІСТЫ

У апошнія гады мастакі Віцебшчыны пішуць многа акварэляў.

Бягучы магчымаці гэтай высакроднай тэхніцы паказвае ў сваіх работах Ф. Гумен. Тэхналагічныя эксперыменты з глібкімі і падатлівым матэрыялам для мастака — не самацеля. Добрае веданне акварэлі падрадкавана ў яго адпаведна ў кожным новым лісьце пераказваючы прымальнае высветленне задум.

Воль скажам, пішача напором: светлая мяккая банана на цёмным фоне, якое разам з фруктамі і вялікім лістом змешчана на абрусе густа чырвонага колеру. Прогрыжы, сакавіты колерныя плямы раскладзены ў беспрыкладнай шэраваў рукой, а шырокія паліты па нізкім тэпале, які не перліць паправак, вабяць малаўнічай гармоніяй. У інкайні манеры іша Ф. Гумен «Асеннюю дарогу» — прыгожую акварэльную «інкрустацыю». Тут строгі, быццам кінуты на паверхню ліста, палосы філетавых, зялёных, чырванаватых колераў. Успыхі жоўтых і сініх ценьяў падкрэслваюць імкліваць блакітнаватай

шашы, якая працяглася ў далечыні. Па баках шашы — дрэвы ў асеннім убранні.

У лісьце «Шышчы» ўдала скарыстана зярністая фактура паперы — створана ўражанне рыхлаці пыштыста ружаватага снегу ў прамянях вяснянага сонца. Дахі лясных і сеежкі сапраўды ахоплены шышчэй.

Складаная мазаічная раскладка колераў шпательм утварае малаўнічы масы дрэў, гардзкіх будынкаў, зямлі ў акварэлі «Украіна». У спакійнай мяккай гаме піша мастак пейзаж з дэкаратыўна-ахоўнай тэмай — ля башым узліссям ззя светлых кроў дрэў. Малюнак у гэтым лісьце выкананы парэфінавым алоўкам, а пасля залаты акварэлю прымянага зямліста-зялёнага колеру.

Сапраўднае святла святля ў дэкаратыўнай «Смунай мелодыі», «Скандыя» Ф. Гуменам з малаўнічых колераў густа змешчаных плям і ліній.

Цікава працу ў тэхніцы акварэлі І. Шугаў. Воль яго «Браслаўскія прасторы»: на светлай спакійнай роўнядзі возе-

ра ў натуральным рытмічным беспарадку — рыбакіны ахты з голымі мачамі. Вабяць і ліст «Браслаў» з чырванаватымі будынкамі ў зялёнай добра піша мастак Касця старога Віцебска. Своеасабліва вырашае «Новы мікрарайон». Праўда, пішаць новы будынак не надта разнастайна па лініях і колерах, ніжэй чым старыя, «сабрэсыя» фарбамі часу.

Але Г. Шугаў пачаў сваёму ўбачу ансамбль староў і новаў архітэктуры. Ён піша гэты ансамбль у вяснянай зялёна-ахоўнай гаме з высветленымі графічным будынкам.

Не ўдалася Г. Шугаў акварэль «Вясна» — сукая і некалькі матэрыяла (хвая і частуна) натурна пастаюча жалючы фігуры перад кветкай у вазачы.

В. Ралыўчы піша акварэльныя партрэты. Не ўсе з іх адольваюць ўдала. Вабяць выразаючы вобразы партрэт дзяўчынкі з карычневымі вачыма і глінянымі і светлымі кастамі, жаночы партрэт у цёмнай злінявай па толу чырвона-

Віцебск.

ТАК, МАСТАЦТВА, А НЕ РАМЯСТВО

Міністэрства бытавога абслугоўвання насельніцтва БССР суцэна з унаўраўненнем ісцінаў і прадпрыемстваў Мінска збіраюць артыкул «Мастацтва і рамяство», апублікаваны ў газеце «Літаратура і мастацтва» ад 16 лютага 1968 года.

Каб ўзняць недахопы ў рабоце фатаграфіа, адзначаны ў артыкуле, узяць агульны ўзровень мастацтвага мастацтвага фатаграфіа, Міністэрства, унаўраўненнем бытавога абслугоўвання насельніцтва абласных і гарадзкіх раёнаў зніжваючы рад мер.

Калегі Міністэрства бытавога абслугоўвання насельніцтва БССР і прадпрыемстваў Мінска і Віцебскага рэспубліканскіх раёнаў прафсаюзаў рабочых мільёнаў прамысловасці і камунальна-бытавых прадпрыемстваў аб'явілі ў рэспубліцы саюзны рэспубліканскі конкурс на лепшае абслугоўванне насельніцтва фатаграфіа і лепшы мастацтвага фотартрэт. Вынікі яго будуць паведаваны пасля 1-га лістапада.

Загадаў Міністэрства прадугледжана адкрыць у Мінску ў 1968 годзе рэспубліканскі конкурс на лепшае мастацтвага фатаграфіа. У ім будуць працаваць найбольш кваліфікаваныя мастацтвага фатаграфіа і лепшы мастацтвага фотартрэт. Стане магчымым выконваць для насельніцтва заказы на мастацтвага фотартрэты з перадавай псіхалагічнай характарыстыкі чалавека.

Каб ўзняць агульны мастацтвага ўзровень фотартрэт і палепшыць якасць адзінаў, міністэрства пазнаўне кадры фатаграфіа новымі спецыялістамі, якія закончылі Мінскае прафтэхучылішча. Штогод працуюць курсы павышэння кваліфікацыі рабннх фатаграфіа.

У 1967 г. было накіравана ў сістэму міністэрства з прафтэхучылішча 27 фатаграфіа, павысілі кваліфікацыю — 25. У 1968 годзе будзе накіравана ў сістэму 87 чалавек з прафтэхучылішча, а на 6-месячных курсах падрыхтуем 43 спецыялістаў, павысіць кваліфікацыю на курсах 25 спецыялістаў.

Аўтар артыкула памылкова лічыць, што план Мінскай фабрыкі фотартрэт штогод расце, а вытворчы плошчы не пашыраюцца, фотартрэтальне не пашыраюцца. Толькі ў 1967 годзе фабрыцы было выдзелена дадаткова 255 кв. метраў плошчы: былі адкрыты дзве фатаграфіа на вуліцах Кралюціна і Карла Лібнехта.

Апрача таго, за апошнія дзе гады фабрыка атрымала 30 аднаўраўненнем фотартрэтальна. У 1968 годзе фабрыка атрымала яшчэ 15 аднаўраўненнем фотартрэтальна і дадаткова вытворчы плошчы, на якіх будуць адкрыты чатыры фатаграфіа: у II квартале — па вуліцы К. Лібнехта, у IV квартале — па вуліцы Арлоўскай, у мікрарайоне Чымяноў-1 у жылым доме № 19, па Раманскай шашы ў жылым доме № 4.

Змяніць існуючы парадак адзельнай аплаты працы ва ўсіх бытавых фатаграфіах у сумасны момант немагчыма. Такая форма аплаты працы стымулюе ініцыятыўна фатаграфіаў да пераважнага выдзялення пільна фотартрэт. Тут ітанды прадпрыемства і рабочага фатаграфіа супадоўняюць.

За якасць фотартрэт ісе адзначаць фатаграфіа, таму што драўніна якасць зменшыць прыток да яго наведвальнікаў і адпаведна зменшыцца яго заробатная плата. За якасць выкананне заказаў фатаграфіа ісе і праўную матэрыяльнаў адзначаць — паўтор выманання заказаў адносіцца на яго ішт.

У адпаведнасці з загадам міністэрства ад 18 снежня 1967 г. «Аб мерах па далейшаму развіццю бытавога абслугоўвання насельніцтва рэспублікі» ўпраўленні бытавога абслугоўвання насельніцтва абласных і Мінскага гармаінона таксама наменілі шэраг перамяненняў. Будуць значна пашыраць ады і аб'ём паслуг, палепшыцца якасць фотартрэт, будуць да мінімуму соракачы тэрміны выканання заказаў, павышана культура абслугоўвання заказчыкаў, уніфіцыцы кваліфікацыя маладых і малаўпытных фатаграфіа рабннх фатаграфіа.

В. МАЦЮШКА, намеснік міністра бытавога абслугоўвання насельніцтва БССР.

ЁН ПРЫЯЗДЖАЎ З ГРАНІЦЫ...

Сёння наша краіна адзначае 50-гаддзю пагранічных войск СССР. Спайныя вяртаныя граніцы — героі многіх маіх графічных твораў. Я часта бываю на заставах, дзе раблю накіды, замалюўкі для будучых лістоў. І нэрдакі ў час сваіх падарожжаў прыгадваю першае знаёмства з чалавекам, які належыць да спайнага атрада нашых савецкіх пагранічнікаў, — з іванам Еўдзікімічам Шапавалавым.

Мебіцы, у тыя дзелі трыццаці гады, калі я ў пазнаёміўся, і нарэдакі чс ў маёй душы асабліва павяга да людзей гэтай графічнай, небяспечнай прафесіі, людзей асабага складу.

Так, сапраўды, Іван Шапавалаў быў чалавекам асабага складу. Неспакійным, творчым. Служба ў пагранічных войсках і праца над вершамі, прозай — такія, здавалася б, розныя заняткі ў яго былі паднячлены адной мэце: служыць роднаму народу.

Тады, калі адбылося наша знаёмства, я працаваў у Беларускам дзяржаўным выдавецтве — займаўся мастацкімі і тэхнічным афармленнем кніжак.

Добра памятаю, як завяршыўшы працу над афармленнем рэвімы «Напор» Андрэя Александровіча, паклаў перад сабой чарговы рукапіс. Гэта быў пэтымчы зборнік на рускай мове «Товарічы». На першай старонцы рукапісу прозвішча — І. Шапавалаў.

Вершы мае спадабаліся. Большасць іх была пра пагранічнікаў. Па форме, па настрою які нагадваў Маякоўскага.

Забрыўшы эскізы афармлення, макет кнігі, я здыта чакаў аўтара, каб удакладніць з ім дэталі. І воль аднойчы дзверы пакоя, дзе я працаваў, шумна расчыніліся і да мяне ўвайшоў высокі, маляды, зялёна-вайсковец у доўгім шышчэй. Я адразу пазнаў у ім пагранічніка, камандзіра, убачыўшы зялёны колер на фуражцы і на пяціліх. Гэта быў ён, Іван Шапавалаў.

Пазнаёміўшыся, мы доўга з ім гутарылі, — аб семіх вершах, аб эскізах афармлення. Аўтар кнігі з вялікай сур'язнасцю ставіўся да кожнай дэталі эскізаў. Адчуваўся, што ён велікі хацеў, каб праша яго кніга атрымалася прыгожай, выразнай. Я пайшоў насустрэч пажаданню аўтара — перарабіў эскізы і макет, значна павялічыў літары на вокладках, каб чыталіся здалёку не прылаўку кнігарні. Асобныя эскізы да вершаў дэвялося замалюць — Іван Шапавалаў

хацеў, каб яны былі абольш баяркітыя, як ён казаў.

З таго дня нашы сустрэчы сталі частымі. Кожны раз, прылажваючы з граніцы, Шапавалаў заходзіў у выдавецтва. Убудоўжаны рознымі навінкамі, веча куды-небудзь спышаўся. Я хадзіў з ім у Дом пісьмевніка, дзе ён расказваў цікавыя гісторыі пра сваю службу.

Ён быў поўны творчых пільнаў. Мог спыніцца на вуліцы, каб даць бланкет і запісаць думку. У сталовай часта вымаў той жа бланкет і шпарка запісаваў радкі вершаў — ажыно аловак ламаўся. Ён працаваў тады, як казаў, над вершаваным апавесцю.

Калі выйшаў з друку зборнік «Товарічы», Іван Шапавалаў падарваў мне яго з цёплым сяброўскім накісам.

Увесь час я сачыў за творчасцю Івана Шапавалава, з цікавасцю чытаў яго нарысы, апавяданні, вершы. І воль цяпер, бываючы на заставах, я кожны раз прыгадваю знаёмства і сяброўства з гэтым цудоўным чалавекам, пісьмевнікам, пагранічнікам, які згіннуў на баявым пасту ў самым пачатку Вялікай Айчыннай вайны. Памяць аб ім павягае мне ў творчасці.

УЛ. САКАЛОВ, М. МАСТАК.

ДОБРА СПЯВАОЎ НА ТРАКТАРНЫМ

На мінулым тыдні ў Дземе культуры Мінскага трактарнага завода праходзіў агляд заводскай мастацкай самадзейнасці, прысвечаны 50-гаддзю БССР і Кампартыі Беларусі.

У ім прынялі ўдзел ладзельцы ўсіх цехаў завода. Лепшыя нумары вылучаны на заключны канцэрт і рабннх агляд мастацкай самадзейнасці.

На здымку — выступ павакальнай групы механічнага цэха № 2. Фота Р. КАДЗЕТА.

К А Б у нас, у нашай назі... існавала шыла радэду на кваліфікацыі...

МАЙСТЭРСТВА, ШТО З ТАБОЮ РАБІЦЬ?

хлеб, пра святло, пра ішчэне дэной. І што паст—часціна, свін гэтага—безумоўна грамадскі, бясспрэчна сацыяльнага па самай сутнасці—свету, азначаны з ім не «майстэрства» умельствам пераўтвараць рэальныя рэчывы і асмыслены ў нейкія «ціцкі гармоніі» (словы Пушкіна), а ўсёй шчырасцю — і яшчэ раз паўтары — усёй неспрэчнасцю сваіх практычных і духоўных кантактаў.

Не магу сказаць, як гэта здарылася, але неж неспрыяльнаму П. Макалю апынуўся ў палоне саўласцкай «другой сігнальнай сістэмы», у палоне слова, метафары, чыста разумовых («расчудных»), фармальных канструкцый і супастаўленняў.

Па-першае, у іх зацікавілі падкрэслівальца і без усякай разумнай, змястоўнай меры паўтарыцца «ход», «спрыць».

Ну, добра: поле-прыпылак-падполі: забавы-рай-рай-бывай... Але калі аўтар і далей, у многіх вершах, пачынае заганда акулатаваць унутранае сутучна, адулюваць і баўціца ім, то гэта пачынае рабіць уражанне штурчання, і, дарэчы, надакучае сваёй аднастайнасцю: «На пляж сплывае немагчымае і змор паганца ў бяздонным моры; адначасна тут (па целе ветэрана ваіны — Р. Б.) аскокі па сёлі ад Волгі да Віслы; «ясніцы — часная уласнасць незалежнага розуму»; «толькі фрэскі, як трасі, з зямлякаў дамоў»; «і па канспекце бегала паро, як па прасценце тупелька рыпела»; «мы без лаяні, нібыта вянні».

Маршак у такіх выпадках гаварыць: цукар лезе з варэння — маточы на ўвазе, што ў вершы адуцунчае «непрыкметная» арганічная эпітанасць усё яго элементу.

Пітрўс Макаль імянецца паабегуць шпалон, апазіці сваёскаблы палыход па гэты, свежы не вырашаны, з гэтым май барца звычайна пэўны вобразы і асацыяцыйны «кляч», пэўна лаянальная надрабязнасць і вакол яе, на яе «пляюць» разгортвацца вершы.

Вось, напрыклад, «Вячэра»... «На стала даўно астыла кава і «жонка, што мяне не дзаваяць, не бачыць, як рукою порціста я... надзеў навін апошніх порцыю на відэлец радыёапаціты».

Ці яшчэ адні верш — «Малаток»: Прамлоўшца — З саска струменчык звані! — І ось ужо я вярну, як азірно. Мне прав гадзі, Чувал твой водар тонкі, Салодкі хлеб малельнасці — Малаток... І адступала чымагата начная, Запаліла зрэні твой глыток. Яе тоці... Апаліны шлях жыцця майго! Адуць бярэць ты свой азірны выток!

І такой дэспатычнай бывае Улада гэтага слоўнага замыслу над паэтам, так многа сіл бярэ

ПАХНЕ САСНОЮ. Фотазвод В. КРЭТАВА.

ПАДУМАЙЦЕ, ПАН ДЫРЭКТАР!

Мюнхен, радыёстанцыя «Свабода», дырэктару

Шаноўны пан дырэктар! Прабачце, што я не называю вашага прозвішча. Тут ужо не мая, а хутэйшая апазіці. Вы, як і ваши напарнікі, не любіце арышчываць сябе, лічыце за залезце заставіць у ценю. Я разумю, што не ўсе залежыць асабіста ад вас. Такі ўжо гэс кожнага, што працуе ў ведастве, якое накіравала сюды ў Мюнхен і вас, каб вы ўзялі ў свае рукі справу арышчываць і антымажэстэцкай прапаганды. Я разумю, наколькі гэта складаная работа, якой патрабуе яна віртуознасці ад таго, хто бярэ ў рукі дырэктарскую палачку, тым больш, што ігра, згодна з вышэйшымі прамісламі, павінна вясціся ў завуальраванай форме, праз пастаянны асоб. У гэтым выпадку вамам шэфам відаць за ўсё, на што можна спадзявацца.

Зрэшты, я маркую так, што б сёння ні займаў дырэктарскую палачку — гэта, безумоўна, адданы прэзідэнт і яго ідэалам чалавек, які зможа ашыць любыя добрыя намеры і пажаданні, ад каго б яны не выходзілі. Менавіта кіруючыся гэтай алімпійскай думкай, я і ўзяўся за яро, хоп, шчыра кажучы, доўга вагаўся. Мяне непаклопа адно: ці валодаеце вы такімі высокімі якасцямі, ці валіцеся пачуццямі шчырасці? Але яны акалічываць пачаць капец усім жэлім сумнівам. Я маю неспрэчнасць перадаць усе апошнія тэлеграмы, якія наступаюць са Злучаных Штатаў Амерыкі, і яны ўарушылі мяне да глыбіні душы. Я так разумю, што становішча ў прэзідэнта даволі кістка, у нас скажыце б — горшы, чым губернарская. Я не гавару пра парыванні выбары, якія прайшлі ў некаторых штатах і паказалі, што прэзідэнт прэзідэнт інаўдзіць ледзь не да нульвай аднаці. Больш за ўсё мяне хвалілае такое пытанне: што скажыце прэзідэнт і амерыканскі кангрэс тым дэсэткам тысяч аядадольных людзей, якія рушылі зарас на Вашынгтон і прадстаўляюць імяціліненую армію бесспрацоўных і бэдзых? Каб усё інакш і даць усім ім работу, спатрабіцца, і сабе ўвогуле, не адні мільярд долараў. Прый той жа сітуацыя, якая складалася шпер у Амерыцы, відаць, зянісі гэтыя мільярдны не так проста.

І цяжка падзяліць думку тых амерыканцаў, якія лічыць, што вырашэнне в'етнамскай праблемы ў значнай ступені аблегчала б аднаму прэзідэнту — ушыльчы зьяніцца сваімі ўнутрыдырэктарскімі справамі. Згодна з тымі, хто лічыць, што адной гэтай меры неапацітава, што трэба настольва шукаць іншыя шляхі і заходы, якія далі б магчымасць хутэй вырашыць цяжкае праблему.

Міркуючы па тым, што прынятае рашэнне рэзка абмежавана турэцкія пэадкі амерыканскіх грамадзянаў за мяжу, урад ужо ўзяўся за такія пошукі. Я не сумняваюся, што і вы, пан дырэктар, у час такіх вырашаванняў для Амерыкі, як чалавек, падзелены вялікім дырэктарскім розумам, кываеце аднымі клопатамі і думкамі з кіраўнікамі сваёй дзяржавы, што ваши думкі скіраваны ў адным напрамку — як зянісі выйсьце з такога становішча. Не ведаю, да якіх высот дашлі вы ў сваім глыбокім роздуме і справа не такая простая. І ўсё ж мяне здаецца, што вы маглі б аказаць неспрэчнае паслугу ўраду і Амерыцы. Сваімі думкамі нахоць гэтага мне і хацелася б падзяліцца.

Апразу агаваруць, я не разлічваю на якую-небудзь узгагароду. Не падумайце, што я стаўлю пад сумненне ваши і ўвогуле амерыканскую шчырасць. Тры з палаванай мільёна долараў, якія трапілі кожную гэтай навіну ў В'етнаме, — наглядны прыклад гэтай шчырасці. Я ведаю, што і вы не вельмі скупіцеся, калі хочаце дамагчыся найлепшых аўнікаў. У ажноўшэні выдзяляць ваішкі шэфамі праграмы. Хіба пра гэта не гаворыць той факт, які зянісі выйсьце з такога становішча. Не ведаю, да якіх высот дашлі вы ў сваім глыбокім роздуме і справа не такая простая. І ўсё ж мяне здаецца, што вы маглі б аказаць неспрэчнае паслугу ўраду і Амерыцы. Сваімі думкамі нахоць гэтага мне і хацелася б падзяліцца.

Толькі скажыце, пан дырэктар, ці задумваліся вы калі-небудзь над тым, які плён прыносіць ваши нямаганні? Я разумю, што вам цяжка мець някож гэтага якас-небудзь зэркаванне. Мюнхен не так ужо і блізка, скажыце ад Беларусі ці якой-небудзь іншай рэспублікі Савецкага Саюза. І вы спадзіся пагодзіцеся з тым, што мяне, як чалавек, на якого таксама разлічваю ваши эксперыменты, крыву больш відней. У іншы час, як вы мелі магчымасць пераканана, я не адважыўся быць турбаваць, але шпер, калі ваш урад ліхаманкава шукае, на чым можна скарэнтаваць, з майго боку было б неумелым не сказаць вам усёй праўды.

Магу вас запэўніць, што вы правучыце не толькі ўластава, а часней за ўсё на шодку сабе. Для іла-апрашчы і спадзіся хоць бы на адну вашу іла-апрашчы перадачу пра бібліятэкі. Наколькі я разумю (будзем тут шчырным, пан дырэктар), ваша заданя і заданя тых, хто знаходзіцца ў вас на службе, назаня ў савецкім грамадстве хоць бы якую-небудзь слабіну і, скажыце, траўнасць ва ёй увагу, паспрабаваць выклікаць нездавальненне савецкіх прадакцаў, раскідаць асновы савецкага ладу. І вольце толькі і спрабаваць вышукваць гэтыя «слабіны» ваіш падлапачыцца. Шпер, значыць, дайшла чарга да бібліятэкі.

Калі вярнуць савецкімі ваішамі наёмніка, былога гітэраўскага паслуга Рыгора Каваса, які мянуе сябе Кастусем Раманавічам, які бавышаві «далялі беды беларускі народ да таго, што яму няма чаго чытаць — не хапае кніг».

Думаю, калі б вы агадаліся апрабаваць такіх вы...

ПЕСНІ НАДЗЕІ І РАШУЧАСЦІ

ЛР'ЫЧНАЯ паэзія пераходзіць ад аднаго народа да другога, з аднаго мовы ў другую звычайна тады, калі лось гэтых народаў цесна пералітаюцца.

Сёння лось усіх народаў наіснасцейшым чынам пералітаюцца з лясам германскага народа В'етнама. Мы кожную раніцу соём па ведадзенымі з гэтай шматкутнай зямлі. І нам дарагі, нам блізка надзеі В'етнама, упэўненасць В'етнама, рашучасць В'етнама ў яго германскай барадзі супраць амерыканскага імперыялізму. І нам радасна ведаць, што палымаяе слова в'етнамскай літаратуры гучыць сёння на ўсёй свет.

Вуць ён — зарылак зваблення над кахі. З новай сілай — мушкетэра — у бой за свабоду В'етнама! Не год старэйшы за Нам Ха пэз Падунвага В'етнама Кім Чынь зяргаеца да зенітскай германскай Поўначы: Са зброй у руках мы пачыліся: што б ні было — пабараціцца з тымі, Свабоду любім — смела разгартываць, а хочам міру — без агляданні ў бой! Расце магільнік трупаў — вярочыся, што збылі ў нашым небе я і ты. Пакуль мы разам, ніс нішто не зможа Па ворагах — агоні — мае браты.

І Нам Ха, і Кім Чынь, і многія іншыя паэты сучаснага В'етнама — прадстаўнікі пакалення, якое не памятае падзей другой сусветнай вайны. Але ім, як і іх старэйшым таварышам па яро, выпала са зброй у руках адо палымых слова-зброй, а зяніць за ўсё і другімі амерыканцамі абодую зямлю ад тых, хто, падобна Гітэраўскім захватнікам, імянецца задушыць свабоду і незалежнасць народаў.

«Вуць нас, Але не! Увесь в'етнамскі народ — на Поўначы і Поўдні краіны — узяўся як адзін чалавек і на гвалт рашуча адказае сілай. Празвіні і паэты, якія ніколі не трапілі сувязі з масамі, пайшлі туды, дзе барадзіца асабіста цяжкая, выправіліся ў рабны, якія падваргацца самым жорсткім нападам паўночнаамерыканскіх павятраных піратаў... Жывое адуцунне гэтай барадзіцы мы адчуваем у перакладзеным Язэпам Семіяном вершах в'етнамскіх паэтаў. Гэтыя пераклады сабраны ў зборніку «Апеланы лотас», куды ўвайшлі тэксты ўпаўраўшэні в'етнамскай паэзіі (творы Дэй Тх Дзям, Хо Суан Хыонг, Мгуэч Зу) і ўзорм народнай паэзіі Поўдні.

«Апеланы лотас» — своескаблы апазіці анталогія в'етнамскай паэзіі мінутага і нашых дзён. Мы зянімаем тут з выбранымі старочкамі з історычнага дзёніка прэзідэнта Дэмакратычнай Рэспублікі В'етнам Хо Ши Міна. Гэтыя паэтычныя рэдкі пісалі ім у тамбанданскіх турмах у 1942—1943 гадах. Мы чытаем творы в'етнамскіх паэтаў старэйшага пакалення, такіх, як Суан Зіеу, То Хыу, Та Ха, Ку Туй Кан і многіх іншых, з тэорамі паэтычнай моладзі. Дзякуючы Я. Семіяну ў в'етнамскіх паэты загарылі па-беларуску: чуждоўна — савецкай, зсянай, багатай — беларускай мовай.

Гэты адмак зроблены напярэдадні Дня пагранічніка ў легендарнай Брэсцкай крэпасці-героі. Сюды на ўрачыстай, прысвечанай п'яцідзёснаму пагранічным войскам Савецкага Саюза, прыехалі былыя абаронцы крэпасці М. Мяснік, П. Гаўрылаў, А. Бессонаў, М. Балак, ветэраны Вялікай Айчыннай вайны доўгачы Герой Савецкага Саюза В. Осіпаў, былы камандзір гвардыі эскадронага мінаосаца «Грымыч» Б. Нікалаеў, былы пагранічнік Герой Савецкага Саюза П. Галоўкін і іншыя.

У Брэсцкай крэпасці ў гэтыя дні адбываюцца шматлікія ўрачыстыя сустрэчы. Прызыўнікі Брэсцінцы цэпца в'ялікі былога лётчыка бомбардзіровачнай авіяцыі дальняга дзеяння доўгачы Герое Савецкага Саюза В. Осіпава і былога камандзіра эскадронага мінаосаца «Грымыч» капітана другога рангу Б. Нікалаева.

Прызыўнікі з хваленнем і захапленнем разглядалі сваячасны рэліквій — флагі легендарнага крэсера «Аўрора», эмблема «Грымыч», сцяг паветранага флоту, флаг марскіх пехадзцаў, прывезеныя з Цэнтральнага ваенна-марскога музея крэмы.

Герой Савецкага Саюза Міхаіл Іванавіч Мяснік сустрэўся з дэлегацыяй журналістаў маладзёжных газет Польшчы, Балгарыі, Румыніі, Чэхаславакіі, Манголіі, Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, Югаславіі, Венгрыі. Іх усхвалявала знаёма Брэсцкай крэпасці.

Многі ў гэтыя дні ў музеі школыныя. Прыхалі вучні з Мінска, Гродна, Драгічэна, з Львова і Пскова.

Таццяна ХОДЦАВА, намеснік начальніка Музея абароны Брэсцкай крэпасці-героя.

Двойчы Герой Савецкага Саюза В. Осіпаў, былы камандзір гвардыі эскадронага мінаосаца «Грымыч» Б. Нікалаеў і Герой Савецкага Саюза маёр П. Гаўрылаў ля рэліквій музея. Фота М. АПАНОВІЧА.

Вучні другой музычнай школы г. Мінска лабіравалі ў стаянцы Латвіі і славянскія рытмы. Сустрэліся з калектывам выкладчыкаў і вучняў адной са старажытных музычных школ-славогидан імя Паўла Юр'яна.

Адбыўся сумесны канцэрт мінскіх і брэсцінскіх дзяцей. Школа выступілі нашы вучні: чымбаліста Віта Ткачова, арфіста Воля Саклава, кітэст дзятчыман - байніста Юнця піністы Воля Кіслава, Віта Івазюк, гітарыста Наташа Малышава і іншыя. У асаблівай увазе праслухалі нашы сябры канцэрт для фартэпіяна ў трох частках П. Падмарыва. Выканаўшы мушкетэра Віта Івазюк і ле выкладчыцай В. Варатніковай.

Рыжскія дзеці ў сваім выступленні прадэманстравалі выдатнае артыстычнае тэатраў, якія іны выканалі, выдатную тэхніку, добрую адчуванасць. У іх выкананні ўладналіцы паказалі свабоднае валоданне інструментам, добрую інтанацыю і якасць гучы.

Юнця мінчане пазнаёміліся з выдатнымі выканаўцамі Рэп'і і ле выкладчыцай В. Варатніковай, заслужаным сацеа, этнаграфічным музеі, на ўзгор'і.

МАЛЕНЬКІ ПРЫНЦ

Антан да Сент-Экзюперы. Імя гэтага праслаўленага лётчыка і пісьменніка стаіць у цэнтры новага фільма Літоўскай кінастудыі «Маленькі прынц». Высокія маральныя ідэалы, вымаваныя ў гэтай цудоўнай казцы, гэтым «ноўдоску чыстага сумлення», як яе назваў біграф пісьменніка Марсель Міжо, нам, будучым новага грамадства, асабліва блізкія і аразумелыя.

Галоўны ролі ў рабоце над фільмам, — расказвае аўтар сцэнарыя і рэжысёр-пастаноўшчык Арунас Жабунас, — для нас аказаўся выбар акцёра на ролі Маленькага прынца. Яго шукалі ў многіх месцах. Тры асістэнт рэжысёра выязджалі ў Каўнас, Ленінград і іншыя гарады. Былі змешчаны аб'явы ў цэнтральных і месцовых газетах. Сотні бачкоў прыслалі фатаграфіі сваіх сыноў. А знайшлі «акцёра» ў сьце дома, у Вільнюсе. Гэта — шасцігадовае Эвалдас Мікалонас.

У гадоўных роліх адмаляўся таямка Данатас Ваніліс і Атар Кабе-рыдзе.

Яўген УРБАНСКІ

Карціна створана Е. Станішэўскай. Нарадзіўся на кінастудыі «Масфільм» па сцэнарыі А. Ракеўчыка. Яна праславіла паміж заслужаных артыстаў РСФСР Яўгена Урбанскага, які трагічна загінуў увосень 1965 года на адным з іх найбольшых «Дырэктар». Інтэлектуальны і смелы, у адзін з удзеліў у фільме «Гарычкі» з ролі Яўгена Урбанскага быў дастаўлена таленавітым і добрым хлопцам, над пра яго гаварылі прайду. І можа таму, што з экрану гучаць словы голькі прайду, мы зноў разумеем, што мы страцілі.

Тры таполі на плошчысе

Цудоўныя акцёры дзят складаюць у гэтым фільме актрыса МХАТ Іма М. Горнага Таццяна Дарвіна і мастацін кіраўнік, артыст маскоўскага тэатра «Сучаснік» Алег Яфрэмаў.

На IX Міжнародным кінафестывалі ў Мар-дэль-Плата (Аргенціна) фільм «Тры таполі на плошчысе» быў прысуджана адна з галоўных узнагарод кінаагляду — прэмія міжнароднага каталіцкага кінаагляду.

Вытворчасць Маскоўскай кінастудыі Іма М. Горнага. Аўтар сцэнарыя — Аляксандр Баршчэўскі, рэжысёр-пастаноўшчык — Таццяна Ліліева.

СЕМЫ СПАДАРОЖНІК

Карціна створана на кінастудыі «Ленфільм» па матывах адняменнай апавесці Барыса Лазубіна.

Рашучы для дзёсу гэтага фільма — расказвае рэжысёр-пастаноўшчык Рыгор Арунаў і Аляксандр Герман, — быў выбар выканаўца ролі «галоўнага воля». На ролі галоўнага воля ўзялі народнага артыста СССР Андрэй Папова. Стрыманна мадэра ігры, за якой устанавіцца ялікая ўнутраная сіла, інтэлектуальнасць у лепшым сэнсе гэтага слова ў спалучэнні з часам іранічнай даверлівасцю да пачынаючага артыста раскрылі гэтыя дзясныя на сваёй чалавечасці воора.

Гэта фільм пра чалавека, які прыняў і іскрываючы дарогам прыходзіць да разумення свайго месца ў жыцці.

Тосці МІНСКА Артысты «Камерысці»

У сённяшні камерны канцэрт намячаецца відэаформа тэндэнцыя: адзіны ад традыцыйнага для XIX стагоддзя складу аркестра (сімфанічны кватэра і трыо «фартэпіяна» — скрыпка — віяланчэль), ад тагачаснага рэпертуару ў больш далёкае мінулае ці, наадварот, у сучаснасць. Адраджэнца камерныя склады аркестраў і рэпертуар, характэрныя для XVIII і першай паловы XIX стагоддзяў. Шырока прапагандаўца творчасць тых з сучасных кампазітараў, у якіх моцная арыентацыя на старажытнасць.

Гэта тэндэнцыя выразна праявілася ў канцэрце італьянскага камернага ансамбля «Камерысці» ў складзе спявак Анжэлікі Тучары, піяністы Лардана Франчэскіні, флейтыста Нікола Самале і віяланчэліста Франчэска Страна, які дзям выступілі ў Мінску. Цікава, што спявак у гэтым калектыве не гаспадар, як бывае звычайна, а пастаянны рэпертуарны ўдзельнік. Аднавадна і акальняны творы займаюць у рэпертуары важнае месца.

Праграма канцэрта, што адбываецца ў Мінску, складалася з твораў старадаўняй музыкі ў першым аддзяленні і сучаснай — у другім. Усе выкананае прагучала ў нас упэўнена.

Дзве кантаты з шырокага збору кантат італьянскіх кампазітараў пачату XVIII стагоддзя былі цікавымі і з мастацкага, і з гістарычнага пункту гледжання. Гэта чыя ў Італіі ў XVI стагоддзі, каб адасобіць свежую вакальную музыку ад царкоўнай, тэрмін «камерная музыка». Галоўным на першы час стаў жанр свецкай кантаты, супрацьпастаўленай на зямлі і характэрнай кантате царкоўнай. Такія творы — «Урок музыкі» Аляксандра Скарлаці і Кантата Бенедэцта Марчэла і прагучалі на канцэрце. Пабудаваны на царкаўнай рытмічнай, арый і невялікіх інструментальных эпізодах (часцей за ўсе пралюды і пастыроды ў арыях), кантаты гэтыя светлыя і жыццёва-радыяльныя па каларыце. Змест іх лірыка-любовны, часам пастаральна-ідылічны.

Выкананне абедзвюх кантат і значнае высокім гукавым тонкім прыніжэннем у спэцыяльнай.

Чатырохчаставая Жана Леклер паказвала слухачоў з халерамнікі асаблівае французскай камернай музыкі першай паловы XVIII стагоддзя.

Найбольш цікавай была праграма другога аддзялення. Тут хочацца ў першую чаргу назваць трыо для флейты, віяланчэлі і фартэпіяна чэшскага кампазітара з Батуслава Марціну (1890—1959). У адным з сімфанічных канцэртаў апошніх гадоў мы мелі магчымасць пазнаёміцца з сімфанічнай п'есай Марціну «У паміж ад Лідзія», напісанай у 1943 годзе. У гэтым творы кампазітар, які працягнуў імя гэтаго на чужыне, праявіў сабе як сапраўднага патрыята, мастак-грамадзянін. Выдатнае трыо, напісанае па-сучаснаму і разам з тым яскравым, прастым і зразумелым мовай, паказала нам другую грань творчага асобы Б. Марціну — бліскаўца майстра камернай музыкі, аднаго з буйнейшых чэшскіх кампазітараў XX стагоддзя.

Выдатна выканала А. Тучары ў суправаджэнні трыо дзве «Мадэргаскерскія пэсін» Марыса Раваля, які належыць да якіх творчых дасягненняў французскага кампазітара. Стыль выканання гэтых шэдэўраў вакальнай музыкі, быў сапраўды французскай спявак, якае валодае лёгкім і прыгожым па тэмбру сапраме, паказала шырока і багатае сваёй выканаўчай пэспіры.

Творы сучасных італьянскіх кампазітараў — Паслом генуэзца Луіджы Картэзе і тры мадэргаскерскія тэатры Таркыата Тасе венецыянца Рата Фуранда паказалі адзін з кірункаў італьянскай музыкі сённяшніх дзён: адраджэнне старадаўняй жанры на аснове інтанацыі сучаснай, але без «гравасцкасці» музычнай мовы.

Артысты «Камерысці» правалі сабе як добра сыграны, сапраўды камерны ансамбль, што галоўнае аддзінаствам стылю і манеры, мае свой выразна вызначаны творчы пошук.

леу АУЗЕБАХ.

ла меншая, чым у любым з дваццаці шасці запаркаў краіны.

Уся гэта статыстыка аразумелая людзям і незразумелая жывёлам. Тым не менш апошні, як кажучы, адчуваюць яе на сваёй скуры. Мядзведзі, якое на радзіме ў запарку, засталася без клеткі: паставіць новую няма дзе. На лета амаль ручнога звера аддалі конятам аднаго з п'янірскіх лагераў, дзе ён на сваю бяду выраза і тым самым зменшыў свае шанцы атрымаць «кватэру» ў ролівым запарку. Але куды ж школьным падзець дарослага мядзведзя? Яны вярнулі яго ў запарку. А там не змагі інакш вырашыць жыццёвае пытанне, як «усыпіць» небажучы Мішка...

Мяне прасілі не пісаць пра гэты «Бедзеце, могуць працягнуць дзеці, якія памятаюць гэтае

ПРА ЭКЗОТЫКУ БЕЗ ЭКЗОТЫКІ

- ІЛВЯТЫ ПРОСЯЦЬ «ОРДЭР НА КВАТЭРУ»
- «МІКРАРАЁН» ЧАЦВЕРАНОГІХ ПАД МІНСКАМ
- КАБ ІДЭЯ НЕ ЗАГІНУЛА...
- РАСШЫФРУЕМ ШМАТКРОП'І.

мядзведзя. Ім казалі, што Мішка проста пераехаў у другі запарку... Так, можа пісаць пра гэта і не зусім педагогічна, нават жорстка. Але хіба само дзеянне, якое прыкрыта далікатным словам «усыпіць», больш глумнае?

Пакідаючы запарку, я затрымаўся ля клеткі з трыма ільвамі. Забавны нагляднік ільваў гаспадар зьявіў, народзіны пад халандаваным для іх матулі бедларусінем неба, адчуваў сабе цудоўна. Побач са мной за свабодствам, малуютоў моўчы назіраў дырэктар запарка Аляксандра Федараўна Малышава. І пераклічыў яе сумны погляд і адрыва аразумей, што ільваты, відаць, таксама чынае лёс гаротнага мядзведзя...

— Калі б адкрыліся які-небудзь новы запаркі, мы б маглі з задавальненнем падзяліцца з ім сваім «лішкамі»... — сказала Анастасія Федараўна.

Паней, вярнуўшыся ў Мінск, я пабываў у Міністэрстве культуры, і тут мне паказалі дакумент, які прымусяў успомніць размову з Малышавай. Вось вытрымка з гэтага дакумента:

«Улічваючы, што большасць памішанкаў Гродзенскага запарка знаходзіцца ў аварыйным стане і праграма тэрміновага капітальнага рамонту... пранумэраваны паставіць п'яніце перад адпаведнымі органамі аб капітальным рэмонце памішанкаў запарка. Пры непрыяцкім мер будзе паставлена пытанне аб закрыцці запарка.

Тэхнічны інспектар Беларускага рэспубліканскага Савета прафэсійнага і спецыяльнага адукацыі І. ШЫНАРАЎ, старшы інспектар п'янірнай аховы і тэхнікі біяспеці Міністэрства культуры П. НАВАЛУСКІ, дырэктар Гродзенскага запарка А. МАЛЫШАВА».

Я аразумей, чаму так лёгка гатова была развітацыя з многімі гадзаванымі запарка Анастасія Федараўна: з двух бед заўсёды выбіраюць меншую...

Раней ці пазней, пытанне аб капітальным рэмонце Гродзенскага запарка будзе, вядома, вырашана. Але праблема перанаселенасці застанецца: памішанкаў запарку, размешчанаму ў мясках горада, няма куды.

ПРАШЭННЕ Мінарынкама прадуаддзяўца будаўніцтва ў раёне в. Парніковай на землях Мінскага лясоса і Мінскага парнікова-цэлінага каапітыва плошчай 170 гектараў запарка для шырокай папулярнага жыццёвага свету СССР і замянога шара.

тэрыя гэтай цытаты, запавядаў і дакумента, які мне паказалі ва Украўленні культуры Мінгарвыканкома, тэра, а відаць, адзначыць маштабы і незвычайнасць будучага будаўніцтва. Сто семдзесят гектараў — гэта тэрыторыя трох-чатырох мікрараёнаў. Але ў тым і ўся праблема, што будаваць тэра не дамы, якія даюць яго ўзводдзіцца Індустрыяльнымі метады, а тоячэго нішто ніколі ў Беларусі не будаваў!

Інш зьявіў ў якой колькасці п'яніце месь сучасны запарк? Дзе і як праекціроўшчы п'яніце даведзца аб умовах утварэння некалькіх сотняў праектаў розных відаў жылывельнага свету? На што арыентавацца, калі тыпавых праектаў збудаванняў такога роду наогул не існуе?

Усе гэтыя пытанні ўзнікаюць

у той навукаўнай устаноў, войнамі такой і такой часткі. Чаму б нам не запавяць гэтую дабрую традыцыю? Ні адна ініцыятыва адражэнства прывесці ідэялістычна да тэрыторыі будучага запарка. А ці мала падпрэмістваў, якія за кошт эканомных матэрыялаў і сродкаў маглі б дапамагчы ў будаўніцтве і абсталяванні «жывога кутна» ў ролівым горадзе!

Можна, яшчэ рана брацца за кіры і рыдлёўкі, але гатоўнасць да гэтага павінна быць вызначана ўжо зараз. Таму і заведзена такая размова, калі контуры будучай пабудовы яшчэ не акреслены набыла. Бо калі праект трапіць у вытворчасць, абмяркуюць праблемы будаўніцтва будзе бадай пазнавата.

АДПЕР час нарадзіцца і вярнуцца да вытрымкі і дакумента працягванага вышэй. У гэтай пытанне ёсць некалькі шматкроп'яў, якія маюць патрэбу ў расшыфраванні. За ім скрыты дамы. Раскрыць гэты сакрэт у самым пачатку размовы было б даволі рызкова: каб не ўсумніць чытач у рэальнасці ідэі стварэння Мінскага запарка № 157 аб будаўніцтве запарка была прынята лічца 30 чэрвеня 1966 года, а п'яніцае заданне трапіла ў «Мінскпраект» яшчэ праз год. З таго часу прайшло, як мы бачым, не так ужо мала часу, а ідэя пачынае што так і застаецца ідэяй. Праўда, праекціроўшчы п'яніце ідэю адхіталі, п'яніце ідэю адхіталі ўжо сёбе-то зрабілі ў гэтым кірунку. Але ці не завялікі вядліца «разбіжкі» паміж прынятым рашэннем і пачаткам яго ажыццяўлення? Пачатак будаўніцтва быў прыняты на 1968 год, потым аслухнута ўжо на 1970-ы. Няма ніякай гарантыі, што гэты тэрмін апошні.

Першая затрымка звязана з праектаваннем. Яна мае зусім аб'ектыўныя прычыны. Майстэрня павінна выканаць за год некалькі дзсяткаў заданняў, і запарак сярэд іх павінна, самы п'яніцае заказ. Добра, калі б ім займаўся чалавек, вывучаны на час ад усіх іншых работ. Але пакуль у праекціроўшчыну на гэтым няма ніякай падзеі.

Штальна чэрадаў раскрасьці рашэнне праблемы? Нямаючы сваё слова інжынер і архітэктары, якія маюць вопыт праектавання на грамадзянскіх пачатках. Можна заапаціцца ідэяй і падключыцца да гэтай работы студэнты архітэктурнага аддзялення політэхнічнага Інстытута? Ім жа не пачынаць антыўлізму і в'ячочай відумі.

Гутарка тут ішла не проста пра відовішчае прадырмства, якое павінна прыносіць п'яніце прыбытак. Выхаванне любові, цікавасці да жылывельна-вельмі важна. Такія любові — з ліку пачатку, што абуджаюць у чалавеку чалавечка. Недадма ж у казцы Сент-Экзюперы лісыя прасла, каб Маленькі Прынц прыбручыў яго...

Аркадэ КАРЭЛІН

Галоўны рэдактар М. Е. ПАШКЕВІЧ. Рэдакцыйнае кірагця: Г. М. БУРАЎКІН, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, Т. А. ДУКОВА, Г. М. ЗАГАРОДНІ, В. У. ІВАШЫН, А. М. КАШУРЭВІЧ, В. Е. ЛАДЫГІНА, П. М. МАКАЛЬ, А. Н. МАРЦІНОВІЧ, Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, З. Ф. СТОМА, М. Г. ТКАЧОФ, Р. П. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: г. Мінск, вул. Захарэва, 19. Тэлефоны: прыёмная рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адзнака сапрадзата — 3-44-04, адрэса літаратуры — 3-21-53, адрэса тэатра, кіно і музыкі — 3-24-62, адрэса публіцыстыкі — 3-22-04, адрэса культуры — 3-22-04, адрэса інфармацыі — 3-44-04, выдавецтва — 6-25-19, бухгалтэрыя — 6-25-87.

«Літаратура і мнстество» — орган Міністэрства культуры і правленняі Саюза пісателёў БССР, Мінск.